

Wprowadzenie

Scire leges non hoc est verba earum tenere, sed vim ac potestatem (D. 1.3.17, Celsus)

– Znać prawa nie znaczy trzymać się słów ustaw, lecz ich treści i mocy działania.

Polskie prawo wyznaniowe – podobnie jak prawo konstytucyjne i inne gałęzie prawa – staje się coraz bardziej „prawem orzecznictwem”, tzn. opartym na sądowej interpretacji przepisów prawa. Szczególna rola w tym zakresie przypada Trybunałowi Konstytucyjnemu, który badając zgodność z art. 25 i 53 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. przepisów rangi ustawowej i podustawowej, nie tylko ocenia ich konstytucyjność, ale także interpretuje normy dotyczące szeroko rozumianej problematyki wyznaniowej. Stąd zarówno w procesie edukacji prawniczej czy administracyjnej, ale także w praktyce stanowienia i stosowania prawa nie może zabraknąć odniesień do orzeczeń sądu konstytucyjnego poświęconych wolności sumienia i religii oraz zasad relacji między państwem a kościołami i innymi związkami wyznaniowymi.

Z obowiązującej ustawy zasadniczej wynika, że do właściwości Trybunału Konstytucyjnego należy kontrola norm (art. 188 pkt 1–3, art. 122 ust. 3 i 4, art. 133 ust. 2) w tym w ramach rozpatrywania skarg konstytucyjnych (art. 79 i art. 188 pkt 5), rozstrzyganie sporów kompetencyjnych pomiędzy centralnymi konstytucyjnymi organami państwa (art. 189), orzekanie o zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych (art. 188 pkt 4) oraz uznawanie przejściowej niemożności sprawowania urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej (art. 131 ust. 1). Podstawowe znaczenie posiada jednak kontrola norm.

W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, wykorzystanym w niniejszym opracowaniu, występują następujące typy sygnatur: K (wnioski o stwierdzenie zgodności ustaw lub ratyfikowanych umów międzynarodowych z Konstytucją oraz zgodności ustaw z umowami międzynarodowymi, których ratyfikacja wymagała uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie), Kp (wnioski Prezydenta RP o stwierdzenie zgodności z Konstytucją ustaw przed ich podpisaniem albo umów międzynarodowych przed ich ratyfikacją), P (pytania prawne w sprawie zgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawą), U (wnioski o stwierdzenie zgodności przepisów prawa, wydawanych przez centralne organy państwowe z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawami), SK (skargi konstytucyjne).

Jedną z cech charakterystycznych orzecznictwa trybunalskiego, nie tylko zresztą w sprawach dotyczących prawa wyznaniowego, jest niezwykle obszerne odwoływanie się do

stanowisk doktryny. Dotyczy to zarówno uzasadnień orzeczeń, jak i zdań odrębnych. Można przy tym zauważyć, iż cytacja przedstawicieli doktryny prawa wyznaniowego jest skromna. W wielu uzasadnieniach wyroków z zakresu problematyki prawa wyznaniowego dominuje optyka doktryny prawa konstytucyjnego.

W opracowaniu wyróżniono ponad trzydzieści haseł głównych i kilkadziesiąt pobocznych, co ma ułatwić odnalezienie odpowiedniego fragmentu uzasadnienia orzeczenia. W ramach poszczególnych haseł głównych ułożonych alfabetycznie orzeczenia zostały uporządkowane chronologicznie – od najstarszych do najnowszych – w celu ukazania rozwoju linii orzeczniczej Trybunału Konstytucyjnego w zakresie spraw wyznaniowych.

Opracowanie *Polskie prawo wyznaniowe. Wybór orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego* jest adresowane do szerokiego grona odbiorców. Mamy nadzieję, iż stanie się ono istotną pomocą dla nauczycieli akademickich i studentów, praktyków (adwokatów, notariuszy, prokuratorów, radców prawnych i sędziów) oraz innych osób, które w swojej pracy zawodowej zajmują się prawem wyznaniowym.

Polskie prawo wyznaniowe. Wybór orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego to kolejna po *Polskie prawo wyznaniowe. Wybór źródeł*, Lublin 2012, s. 678 publikacja poświęcona prawu wyznaniowemu, która nie jest podręcznikiem akademickim, ale inną formą pomocy naukowej. Autorzy planują kolejne opracowania: *Polskie prawo wyznaniowe. Wybór orzecznictwa Sądu Najwyższego*, *Polskie prawo wyznaniowe. Wybór orzecznictwa sądów powszechnych*, *Polskie prawo wyznaniowe. Wybór orzecznictwa sądów administracyjnych*, Ufamy, iż ten cykl publikacji ułatwi pracę oraz przyczyni się do popularyzacji prawa wyznaniowego.

Paweł Sobczyk

Michał Poniatowski